

Modul 00:

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

2. Hvilke dele af Europa havde de tre stormagter hver især befriet?
 - USA og Storbritannien havde befriet den nordlige, vestlige og sydlige del af Europa. Sovjetunionen havde befriet den østlige del. Tyskland blev efterfølgende besat af alle tre stormagter.
3. Hvad kunne de tre stormagter blive enige om på Jaltakonferencen?
 - At det kun var et spørgsmål om tid før 2. verdenskrig var ovre. De var dog uenige om, hvordan det ville ske.
 - De var også enige om, at de alle ville få en del af Tyskland når krigen var ovre
4. Hvorfor var kapitalismen og kommunismen hinandens modsætninger?
 - I vesten var der kapitalisme og i østen var der kommunisme. De to var meget modsatte. Kapitalismen i Vesten byggede på et flerpartisystem med frie demokratiske valg. Økonomien i vesten var kapitalistisk. Privatpersoner og virksomheder ejede og kontrollerede selv deres fabrikker og landbrugsjord
 - Sovjetunionen byggede på kommunismen som primært var udviklet af tyskerne Karl Marx og Friedrich Engels. Målet var at skabe et samfund hvor alle var lige og frie fra det kapitalistiske samfunds undertrykkelse af arbejderne. Det skulle ske ved at indføre et kommunistisk etpartistyre. Valgene kunne ikke være frie, fordi kapitalisterne manipulerer og styrer. Kapitalismen skulle afskaffes økonomisk ved hjælp af planøkonomien, som betød at den økonomiske udvikling var planlagt i forvejen.
5. Hvad frygtede Vesten, og hvad frygtede Sovjetunionen?
 - Vesten frygtede, at revolutionen skulle brede sig til arbejderne i deres lande. Sovjetunionen frygtede at Vesten ville afskaffe kommunismen
6. Hvorfor havde der været en pause i striden mellem USA, Storbritannien og Sovjetunionen?
 - Fordi de skulle samarbejde om at få styr på Tyskland. Der var ro imellem 1939-1945, fordi 2. verdenskrigen var igang

7. Hvad var det, Kennan skrev og Stalin sagde, som viste, at den kolde krig var på vej?
 - Han skrev til Harry S. Truman at Sovjetunionens langsigtede plan var globalt verdensherredømme.
8. Hvem holdt jerntæppetalen, og hvad handlede den om?
 - Tidligere britisk premierminister Winston Churchill rejste i marts 1946 til USA og holdt en tale. Han opfordrede Amerikanerne om at hjælpe Europa mod Stalin, så kommunismen ikke breder sig. Talen handlede om, at Europa var blevet delt i to. En del der var styret af Stalin og en del der ikke var. Stalin så grænsen mellem de to dele som et jerntæppe, og talen handlede om, at hvis USA greb ind kunne de sikre at grænsen ikke rykkede længere mod vest.

Modul 01:

9. 7 spørgsmål til dagens lektie:

10. Hvilke dele af Europa havde de tre stormagter hver især befriet?
 - USA og Storbritannien havde befriet den nordlige, vestlige og sydlige del af Europa. Sovjetunionen havde befriet den østlige del. Tyskland blev efterfølgende besat af alle tre stormagter.
11. Hvad kunne de tre stormagter blive enige om på Jaltakonferencen?
 - At det kun var et spørgsmål om tid før 2. verdenskrig var ovre. De var dog uenige om, hvordan det ville ske.
 - De var også enige om, at de alle ville få en del af Tyskland når krigen var ovre
12. Hvorfor var kapitalismen og kommunismen hinandens modsætninger?
 - I vesten var der kapitalisme og i østen var der kommunisme. De to var meget modsatte. Kapitalismen i Vesten byggede på et flerpartisystem med frie demokratiske valg. Økonomien i vesten var kapitalistisk. Privatpersoner og virksomheder ejede og kontrollerede selv deres fabrikker og landbrugsjord

- Sovjetunionen byggede på kommunismen som primært var udviklet af tyskerne Karl Marx og Friedrich Engels. Målet var at skabe et samfund hvor alle var lige og frie fra det kapitalistiske samfunds undertrykkelse af arbejderne. Det skulle ske ved at indføre et kommunistisk etpartistyre. Valgene kunne ikke være frie, fordi kapitalisterne manipulerer og styrer. Kapitalismen skulle afskaffes økonomisk ved hjælp af planøkonomien, som betød at den økonomiske udvikling var planlagt i forvejen.

13. Hvad frygtede Vesten, og hvad frygtede Sovjetunionen?

- Vesten frygtede, at revolutionen skulle brede sig til arbejderne i deres lande. Sovjetunionen frygtede at Vesten ville afskaffe kommunismen

14. Hvorfor havde der været en pause i striden mellem USA, Storbritannien og Sovjetunionen?

- Fordi de skulle samarbejde om at få styr på Tyskland. Der var ro imellem 1939-1945, fordi 2. verdenskrigen var igang

15. Hvad var det, Kennan skrev og Stalin sagde, som viste, at den kolde krig var på vej?

- Han skrev til Harry S. Truman at Sovjetunionens langsigtede plan var globalt verdensherredømme.

16. Hvem holdt jerntæppetalen, og hvad handlede den om?

- Tidligere britisk premierminister Winston Churchill rejste i marts 1946 til USA og holdt en tale. Han opfordrede Amerikanerne om at hjælpe Europa mod Stalin, så kommunismen ikke breder sig. Talen handlede om, at Europa var blevet delt i to. En del der var styret af Stalin og en del der ikke var. Stalin så grænsen mellem de to dele som et jerntæppe, og talen handlede om, at hvis USA greb ind kunne de sikre at grænsen ikke rykkede længere mod vest.

A	B
Den russiske revolution	1917
Stalin udrydder sine fjender	1930-1938
Den kolde krig bryder ud	1946
NATO oprettes	1949
Tyskland deles i DDR og BDR	1949
Stalin dør	1953
Warszawa pagten oprettes	1955
Sovjetunionen slår Ungarnopstanden ned	1956
Berlinmuren bygges	1961
Cubakrisen	1962
Sovjetunionen slår Foråret i Prag ned	1968
Gorbatjov kommer til magten	1985
Berlinmuren falder	1989
Sovjetunionen og Warszawapagten opløses	1991

Modul 02:

7 spørgsmål til dagens lektie:

1. Hvordan forløb Pragkuppet - og hvad viste det?
 - Pragkuppet fandt sted i februar 1948 i Tjekkoslaviet. Det var en magtovertagelse, hvor det kommunistiske parti, støttet af Sovjetunionen, overtog magten i landet. Kuppet skete gennem politisk pres og manipulation snarere end militær magt. Kommunisterne udnyttede deres position i regeringen og mobiliserede arbejderbevægelsen og andre støttegrupper. Præsident Edvard Beneš blev presset til at acceptere en kommunistisk domineret regering. Kuppet viste

Sovjetunionens vilje til at sikre kommunistisk kontrol i Østeuropa og understregede spændingerne mellem øst og vest under den kolde krig.

2. Hvad karakteriserede den sovjetiske model?

Den sovjetiske model var baseret på en stærk, centraliseret statsmagt og en planøkonomi. Den blev kendetegnet ved:

- Politisk kontrol: Én-parti styre med kommunistpartiet som den eneste tilladte politiske kraft.
- Planøkonomi: Staten ejede produktionsmidlerne og planlagde økonomien gennem femårsplaner.
- Undertrykkelse af opposition: Censur, overvågning og politiske udrensninger var almindelige midler til at sikre magten.
- Kollektivisering: Landbrugsjord blev overført til kollektive bedrifter for at kontrollere produktionen.
- Ideologisk styring: Kultur og uddannelse blev brugt til at udbrede kommunistisk ideologi.

3. Hvad er en doktrin, og hvad var Trumandoktrinen?

- En doktrin er en politisk retningslinje eller et princip, som guider en nations udenrigspolitik eller handlinger.
- Trumandoktrinen blev introduceret af den amerikanske præsident Harry S. Truman i 1947. Den indebar en politik om at støtte lande, der var truet af kommunisme. Den blev først anvendt i Grækenland og Tyrkiet og markerede USA's engagement i at modstå Sovjetunionens indflydelse. Trumandoktrinen lagde grundlaget for USA's politik om inddæmning af kommunismen.

4. Hvad var Marshallplanen?

- Marshallplanen (European Recovery Program) blev introduceret i 1947 af den amerikanske udenrigsminister George Marshall. Det var et økonomisk hjælpeprogram, der havde til formål at genopbygge de europæiske økonomier efter 2. verdenskrig. Planen gav økonomisk støtte til lande i Vesteuropa og søgte samtidig at forhindre kommunistisk

indflydelse ved at skabe økonomisk stabilitet. Over fire år blev der ydet mere end 12 milliarder dollars i hjælp.

5. Hvad var NATO?

- NATO (North Atlantic Treaty Organization) blev dannet i 1949 som en militæralliance mellem USA, Canada og flere vesteuropæiske lande. Formålet var at skabe en kollektiv forsvarsmekanisme mod truslen fra Sovjetunionen. NATO blev grundlagt på princippet om kollektiv sikkerhed, hvor et angreb på ét medlem betragtes som et angreb på alle.

6. Hvar var FN?

- FN (De Forenede Nationer) blev oprettet i 1945 efter Anden Verdenskrig for at fremme international fred og sikkerhed, udvikle venskabelige relationer mellem nationer og samarbejde om økonomiske, sociale og humanitære spørgsmål. FN har flere organer, herunder Sikkerhedsrådet, Generalforsamlingen og Verdenssundhedsorganisationen (WHO). FN spillede en vigtig rolle i at forsøge at dæmpe konflikter under den kolde krig.

7. Hvorfor blev atomvåbnene en global trussel i 1949?

- I 1949 testede Sovjetunionen sin første atomvåben, hvilket markerede afslutningen på USA's monopol på atomvåben. Denne udvikling skabte en global trussel, fordi det førte til et atomvåbenkapløb mellem supermagterne. Truslen lå i muligheden for en atomkrig, som kunne have katastrofale konsekvenser for hele verden. Begrebet "mutually assured destruction" (MAD) blev centralt, da begge parter havde kapaciteten til at ødelægge hinanden fuldstændigt.

3 Kildearbejde i par (kilde 1 +2)

I skal nu arbejde individuelt med enten kilde 1 eller kilde 2 (s. 30-33) (det vil sige at en af jer arbejder med kilde 1, og den anden med kilde 2)

Kilde 1: Trumandoktrinen erklæres, 1947(s. 30-31)

Kilde 2: Andrej Zdanovs tale ved Kominforms grundlæggelse, 1947 (s. 31-33)

Find svarene på nedenstående spørgsmål, mens du læser kilden, og skriv dem ned:

Spørgsmål	Svar	Ord/Citater o.lign
Hvem er modtager(e) og afsender af kilden?	Modtageren er den amerikanske kongress. Afsenderen er Harry S. Truman	
Hvordan er verdenssituationen lige nu ifølge afsenderen? (find 3 konkrete ord og to fulde citater fra teksten)	Verdens situationen er usikker og kommunismen truer USA's sikkerhed	"Den alvorlige situation" (l. 1) "Nationale sikkerhed" (l. 2) "Folkene i en række lande er fornyligt blevet påtvunget et totalitært (kommunistisk) regime imod deres egen vilje" (l. 15)
Hvilke modstillinger opstiller kilden? (find 6 konkrete ord fra teksten)	USA er et frit land og det er Sovjetunionen ikke	kontrolleret presse og radio - Sovjt
Hvordan opfattes den kommunistiske magtovertagelse i Østeuropa? (find 2 citater fra teksten)	Den er tvunget på de stakkels lande, som slet ikke har lyst til et kommunistisk styre	"Folkene i en række lande er fornyligt blevet påtvunget et totalitært (kommunistisk) regime imod deres egen vilje" (l. 15)
Hvordan fremstilles fremtiden? (find ét citat, og analyser det)	Det bliver helt forfærdelig for USA hvis de ikke støtter de frie folk økonomisk	"Jeg mener, at vi skal støtte det frie folk til at forme deres egen skæbne på deres egen måde"

Hvordan fremstilles modstanderen? (find et citat fra teksten og analyser det)	Som magt sultne og farlige	"Folkene i en række lande er fornyligt blevet påtvunget et totalitært (kommunistisk) regime imod deres egen vilje" (l. 15)
---	----------------------------	--

6 Problemstillinger

I skal arbejde med samme kilde som i arbejdede med i forrige øvelse (Kilde 1: Trumandoktrinen erklæres, 1947(s. 30-31) eller Kilde 2: Andrej Zdjanovs tale ved Kominforms grundlæggelse, 1947 (s. 31-33))

Prøv at lave to problemstillinger, som din kilde kan besvare. Problemstillingen skal begynde med enten "hvordan...", "hvorfor..." eller "hvilke..."

Dine problemstillinger:
Hvordan ser USA på kommunisme?
Hvilke måder vil USA hjælpe på?

Forsøg, så godt du kan, skriftligt at besvare dine problemstillinger ud fra kilden. Inkludér to citater fra kilden til hver problemstilling.

Dine problemstillinger	Din besvarelse (inkl. citater)
------------------------	--------------------------------

1	USA ser kommunismen som deres fjende: "Folkene i en række lande er fornyligt blevet påtvunget et totalitært (kommunistisk) regime imod deres egen vilje" (l. 15). Her kan vi se en udtalelse fra Truman, som mener, at kommunismen kunne ødelægge USA. Han mener, at det er en ond ideologi, som kun bliver ført igennem ved tvang og magt.
2	Truman vil gerne hjælpe de frie folk ved økonomisk hjælp: "Jeg mener at vores hjælp først og fremmest skal være økonomisk og finansiel bistand". Det kan hjælpe dem ud af problemer, som de bliver sat under ved kommunismens undertrykkelse
3	

Nu skal du få din makker til selv at finde citater og besvare dine problemstillinger skriftligt, mens du selv besvarer problemstillingerne, som din makker lavede til sin kilde (sæt dem ind i hinandens docs):

7 Modsvar til Stalins tale til Østeuropæiske staters ledere (1951)

Læs kilde 3 (s. 33) og skriv et amerikansk svar på Stalins opfattelse af USA og hans trusler om en fremtidig krig.

Dit svar:

USA klarede 1. verdenskrig og 2. verdenskrig flot, så derfor er der ingen grund til, at de ikke kan slå Sovjetunionen i 3. verdenskrig. NATO er blevet oprettet, hvilket betyder, at de har støtte fra mange lande, hvis der skulle udbrydes krig. Desuden har de flere atomvåben og en stærk hær

Modul 03: Tysklandsspørgsmålet

7. spørgsmål til dagens lektie:

1. Hvad var de tre sejrherre enige om, at der skulle ske med Tyskland?
 - De tre sejrherre var enige om, at Tyskland ikke igen måtte blive en militær trussel. De skulle afnazifiseres. De var også enig om, at Tyskland skulle have mulighed for at rejse sig økonomisk så der ikke ville ske en gentagelse af anden verdenskrig.
2. Hvorfor blev Tyskland omdrejningspunktet i Europa under den kolde krig?
 - Fordi det ligger centralt i Europa og ingen af stormagterne ville opgive at få indflydelse på Tyskland. Kontrollen af Tyskland betød meget for kontrollen af resten af kontinentet, fordi det er så centralt. Derfor blev striden om Tyskland central for den kolde krig.
3. Hvad var Stunde Null?
 - Den nulte time, hvor Tyskland var så ødelagt efter krigen, at de skulle starte helt forfra. I Vesttyskland kunne man blandt andet ikke tage imod tyske flygtninge fra østeuropæiske lande fordi man skulle bygge helt op igen. 1
4. Hvorfor var der så mange tyske flygtninge?

- Der boede tyske mindretal i flere af de østeuropæiske lande, som blev smidt ud eller forfulgt tilbage til Tyskland. Man regner med at omkring 12 millioner tyskere måtte flygte.

5. Hvordan var forløbet op til oprettelsen af de to Tysklunde?

- Sovjetunionen var meget i konflikt med USA, Storbritannien og Frankrig.
- USA, Storbritannien og Frankrig ville gerne sikre deres dele af Tyskland økonomisk
- I 1949 blev BRD og lidt senere DDR oprettet

6. Hvorfor blev Warszawa-pagten oprettet?

- Fordi Sovjetunionen så NATO som et brud på et afmilitariseret Tyskland, eftersom USA var en del af NATO. Derfor oprettede de Warszawa-pagten, hvor Østtyskland blev medlem

7. Hvorfor byggede DDR Berlinmuren?

- DDR ville ikke have, at vesten kunne lokke flere stakkels østtyskere over til deres side med tomme løfter.

3 Potsdam-konferencen juli-august 1945

Læs kilde 1 på s. 42 (Potsdam-konferencen 1945), og besvar nedenstående spørgsmål **med egne ord** og med **et citat** fra kilden til hvert spørgsmål

Spørgsmål	Hvor kan du finde svaret	Svar med dine egne ord - husk at inddrage citat fra kilden
Hvad er formålet med besættelsen af Tyskland?	Punkt 2-3, I-IV	og den fanatiske nazistiske modstand har ødelagt den tyske økonomi og gjort kaos og lidelse uundgåelig. Tyskland skulle afnazificeres og demilitariseres
Hvilke konkrete resultater skal besættelsen af Tyskland have?	Punkt 5, 6 og 9, I-III	Besættelsen skal opløse nazistiske rødder, det gør de ved at opløse partier, som er stærkt nationalistiske. Krigsforbrydere og de, som har deltaget i planlægningen af eller har udført nazistiske gerninger, som har medført eller er resulteret i grusomheder eller krigsforbrydelser, skal arresteres og domfældes. (...)
Hvad er kravene til de tyske krigsskadeerstatninger?	Find svaret under overskriften "krigsskadeerstatninger fra Tyskland"	Krigsskadeserstatninger fra Tyskland 1. Erstatningskrav fra USSR skal opfyldes ved fjernelse af kapitalgoder fra den zone i Tyskland, der er okkuperet af USSR, og af dertil egnede kapitalgoder i udlandet. 3. USA's, Storbritanniens og andre erstatningsberettigede landes erstatningskrav skal dækkes fra vestzonerne og af dertil egnede tyske tilgodehavender i udlandet. (...)
Hvordan skal Tysklands østgrænse ændre sig?	Find svaret under overskriften "Tysklands østgrænse"	Tysklands grænse skal dele landet i to, den skal gå fra floden Oder og til Neise
Hvad skal der ske med de tyske mindretal i Polen, Tjekkoslaviet og Ungarn?	Find svaret under overskriften "Ordnet overførelse af tyske befolkningsgrupper"	Tyskerne i Polen, Tjekkoslaviet og Ungarn skal flyttes tilbage til Tyskland

Modul 04: Ensretning i Østblokken

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

Spørgsmål	Dit svar
Hvad var reformkommunismen?	Reformkommunism var en ny version af kommunismen, som man ønskede at etablere i 1956, tiden efter Stalin. De ønskede at kommunismen ikke længere skulle anses som ufrivillig og brutal, men nærmere skulle være den tiltrækkende styreform. Det var ikke et opgør med kommunismen men en omfortolkning. Andre politiske partier skulle respekteres og der skulle være demokratiske valg, fordi reformkommunismen jo var bedst og så ville den selvfølgelig vinde uanset hvad.
Hvorfor invaderede Sovjetunionen Ungarn?	Reformkommunismen blev stor i Ungarn i 1956 og der var store oprør mod kommunismen og Stalin. De fik reformkommunister på magten som indførte et flerpartistyre, som medførte at der kom flere vestligt orienterede partier i regeringen. Ungarn endte med at trække sig ud af den østeuropæiske forsvarsalliancen, hvilket førte til, at Sovjetunionen gik til angreb på Ungarn. Ud fra Sovjetunionens perspektiv var det en nødvendighed at slå reformtiltagene ned, så ikke ideerne spredte sig til resten af Østeuropa og den østeuropæiske forsvarsalliance ville miste sin magt.
Hvad havde nedkæmpelsen af	Det viste at Vesten accepterede

Ungarnopstanden vist?	Sovjetunionens kontrol i Østeuropa, da de ikke havde støttet op om reformkommunismen i Ungarn.
Hvad var Foråret i Prag?	I 1968 havde ønsket om reformkommunisme bredt sig i Tjekkosllovakiet og de fik en ny leder ind som indførte ytringsfrihed og større politisk frihed. Han gjorde det dog klart at de nye reformer kun var gældende for det tjekiske samfund og at de ikke havde i sinde at melde sig ud af Warszawa-pagten i et forsøg på ikke at provokere Sovjetunionen. Men Sovjetunionen kunne alligevel ikke acceptere de nye reformer i frygt for at ideerne ville brede sig. Sammen med de andre østeuropæiske lande tvang de gennem militær invasion Tjekkiet til at trække reformerne tilbage.
Hvad handlede Bresjnevdoctrinen om?	Den sovjetiske generalsekretær Leonid Bresjnev ville sikre sig at de reform kommunistiske ideer ikke bredte sig, derfor skrev han nogle principper ned. Det gik ud på at ægte kommunisme (den sovjetiske/marxistiske) var den eneste acceptable form for kommunisme. Derfor var alle kommunistiske lande forpligtet til at bekæmpe reform kommunistisk ideer og politiske bevægelser. Også med militærmidler hvis det var nødvendigt.

Hvordan kom den kommunistiske ledelses ønske om at skabe en fællesskabsfølelse til udtryk?	De forsøgte at skabe økonomisk tryghed ved at staten sørger for borgerne. De ønskede at skabe en fællesfølelse gennem forskellige former for foreningsliv. Det kunne for eksempel være kommunistiske ungdomsforeninger, som mindede om spejderklubber og idrætsforeninger som man kender dem fra Vesten. De lavede fagforeningsarrangementer for arbejderne og andre fritidsaktiviteter. De brugte også propaganda blandt andet i skolerne, for at sørge for at børnene tænkte kommunistisk. Derudover var der overvågning og straffelse af folk, der gik imod systemet.
Hvordan skabte de kommunistiske regeringer ensretning i de østeuropæiske lande?	Under den kolde krig skabte de kommunistiske regeringer i Østeuropa ensretning gennem politisk kontrol, økonomisk centralisering og ideologisk undertrykkelse. Kommunistpartierne fik monopol på magten, opposition blev forfulgt, og censur sikrede, at kun marxistisk-leninistisk ideologi dominerede det offentlige rum. Hemmelige politistyrker overvågede befolkningen, mens planøkonomi og kollektivisering af landbruget sikrede

	statens kontrol over økonomien. Militært blev landene bundet til Sovjetunionen via Warszawapagten, og oprør som i Ungarn (1956) og Tjekkoslaviet (1968) blev brutalt slået ned. Uddannelsessystemet og kulturlivet blev brugt til ideologisk indoktrinering, og religion blev undertrykt. Disse metoder sikrede kommunistpartiets magt, men skabte også modstand, der i sidste ende bidrog til kommunismens fald i Østeuropa.
--	--

Modul 5:

Hvordan kan man definere den kapitalistiske markedsøkonomi?

Den kapitalistiske markedsøkonomi er et økonomisk system, hvor produktionsmidlerne primært ejes af private aktører, og hvor økonomiske beslutninger træffes gennem markedsmekanismer baseret på udbud og efterspørgsel. Priserne fastsættes gennem konkurrence, og målet er ofte profitmaksimering. Staten kan spille en rolle i regulering og velfærd, men det er markeds kræfterne, der hovedsageligt styrer økonomien.

Hvordan opfattede amerikanerne markedsøkonomien?

Under den kolde krig opfattede amerikanerne markedsøkonomien som synonym med frihed og demokrati. De så den som en modpol til den sovjetiske planøkonomi og mente, at den sikrede innovation, vækst og velstand. USA fremstillede kapitalismen som et system, der gav individer mulighed for at skabe deres egen succes, i modsætning til planøkonomiens statskontrol.

Hvad var Marx' kritik af den kapitalistiske markedsøkonomi, og hvad var hans løsning?

Karl Marx kritiserede kapitalismen for at skabe udbytning af arbejderklassen, økonomisk ulighed og periodiske kriser. Han mente, at profitmaksimering førte til fremmedgørelse af arbejderne, da

de ikke ejede produktionsmidlerne. Marx' løsning var en socialistisk revolution, hvor proletariatet skulle overtage produktionsmidlerne og etablere et klasseløst samfund gennem kommunisme, hvor produktion og ressourcer blev ejet kollektivt.

Hvordan implementerede Sovjetunionen planøkonomien?

Sovjetunionen implementerede planøkonomien gennem centralt styrede femårsplaner, hvor staten fastsatte produktionsmål for industri, landbrug og andre sektorer. Økonomien blev styret af Gosplan, den statslige planlægningskomité. Private virksomheder blev nationaliseret, og produktionen blev organiseret ud fra statens prioriteringer snarere end markedsmekanismer.

Hvordan var udviklingen af planøkonomien i de kommunistiske lande i 1950'erne og 1960'erne?

I 1950'erne og 1960'erne oplevede mange kommunistiske lande en vis økonomisk vækst, især gennem industrialisering. Dog begyndte systemet at vise ineffektivitet, da central planlægning ofte førte til overproduktion af visse varer og mangel på andre. I nogle lande, som Ungarn og Jugoslavien, blev der eksperimenteret med markedsreformer for at øge produktiviteten.

Hvorfor var det et krav, at modtagerne af Marshallplanen ikke havde planøkonomi?

USA ønskede at styrke de kapitalistiske markedsøkonomier i Vesteuropa som en del af den kolde krigs strategi mod kommunismen. Marshallplanen blev brugt til at sikre økonomisk stabilitet og forhindre kommunistiske bevægelser i at få politisk indflydelse. Hvis et land havde en planøkonomi, ville det ikke passe ind i USA's vision om en global markedsøkonomi baseret på handel og privat ejerskab.

Hvorfor endte markedsøkonomien med at vinde?

Markedsøkonomien vandt, fordi den i højere grad kunne tilpasse sig nye teknologier og forbrugernes behov. Planøkonomierne blev ineffektive, præget af mangel, stagnation og bureaukrati. Samtidig førte globalisering og økonomisk vækst i Vesten til større velstand, mens Sovjetunionen og Østblokken oplevede økonomisk krise og faldende levestandard. Den

sovjetiske model kollapsede i slutningen af 1980'erne, hvilket banede vejen for markedsøkonomiens globale dominans.

Modul 06: Konflikt og samarbejde

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

Spørgsmål	Dit svar
Hvordan opfattede Reagan Sovjetunionen?	At Sovjetunionen var onde og ville ødelægge det kristne Amerika og resten af verden
Hvilken rolle spillede Cubakrisen for nedrustningen under den kolde krig?	Cuba ligger tæt på USA og det var blevet kommunistisk. Cuba havde fået våben af sovjetunionen og USA var derfor i fare
Hvilke eksempler er der på samarbejdsperioden 1962-1979?	- 1963 - forbud mod atomvåbspringning. - 1964 - mod atomvåben i rummet. - 1968- USA Sovjetunionen og England ikke måtte hjælpe andre lande med at lave atomvåben. - 1972 - SALT 1 aftale om hvor mange missiler de måtte have. - 1972- Vesttyskland anerkendte Østtyskland som et land og ikke kun som det sovjetiske styret og det skabte bedre samarbejde. - 1973 - CSCE dannet, USA, Canada og Vest/øst Europa skulle arbejde sammen om at

	skabe fred i verden. - 1975 - Helsinki Aftalen - Øst- og vestblokken skulle sikre menneskerettighederne.
Hvorfor opstod der konfrontation mellem stormagterne i løbet af 1970'erne?	- USA mistede Iran som støtte i 1979 - 1977 havde lavet nye farlige missiler og i 1979 NATO ville stoppe det og satte en forhandling om at de skulle fjerne missilerne og en konfrontation der handlede om at de selv ville sætte missiler op også hvis de ikke tog dem ned. Dobbeltkontrakten blev det kaldt. NATO endte med at opstille missilerne, fordi Sovjetunionen ikke lyttede - Sovjet invaderede Afghanistan i 1979
Hvorfor blev Sovjetunionen svækket af deres krig i Afghanistan?	Fordi de ikke kunne overtage magten og USA hjalp alle deres modstandere så de stod bedre end Sovjetunionen
Hvad var formålet med Reagan's konfrontatoriske strategi i starten af 1980'erne?	Han ville presse Sovjetunionen ud i et oprustningskapløb, som de ikke ville kunne vinde, fordi de var mindre økonomiske stærke. F.eks. stjernekrigsprojektet
Hvorfor spillede Gorbatsjov en rolle i Reagan's ændrede strategi i hans anden regeringsperiode?	Fordi Gorbatsjov var villig til at samarbejde med USA

Modul 07:

Vi snakker udsendelsen Bomben og den kolde krig, episode 5 "Krigslege" igennem (tag evt. noter nedenfor):

1. Hvilke strategier og doktriner blev anvendt af begge supermagter for at opretholde en magtbalance og afskrækkelse?

Både USA og Sovjetunionen udviklede militære strategier og doktriner for at forhindre en direkte krig:

- MAD (Mutual Assured Destruction): Begge parter vidste, at en atomkrig ville føre til total udsejelse, hvilket skabte en skrøbelig stabilitet.
- Domino-teorien: USA frygtede, at hvis ét land blev kommunistisk, ville nabostater følge efter. Det førte til inddæmningspolitik og interventioner som i Vietnam.
- Brinkmanship: At presse modstanderen til kanten af krig for at få indrømmelser, fx under Cubakrisen.
- Flexible Response (USA, 1960'erne): Gik væk fra kun at satse på atomvåben og udviklede flere konventionelle militære muligheder.
- Brezhnev-doktrinen (Sovjet): Gav Sovjet ret til at gribe ind i socialistiske lande for at bevare kommunismen (fx Tjekkoslovakiet 1968).

2. Hvordan påvirkede atomvåbenkapløbet den teknologiske og videnskabelige udvikling i både USA og Sovjetunionen?

Atomvåbenkapløbet skabte en enorm teknologisk udvikling:

- Rumbranchen: Kapløbet førte til opfindelser som satellitter, GPS og computerteknologi (Sputnik 1957, månelandingen 1969).
- Missiludvikling: ICBM'er (interkontinentale ballistiske missiler) ændrede krigsstrategier og førte til nye forsvarssystemer som Star Wars-programmet.

- Kerneenergi: Udviklingen af atomkraftværker blev drevet af forskning i militær atomkraft.
- Medicin og elektronik: Mange teknologier, fx MR-scanninger, blev udviklet gennem forsvarsforskning.

3. Hvordan påvirkede information og misinformation den strategiske beslutningstagning?

- Propaganda: Begge supermagter brugte propaganda til at fremstille sig selv som overlegne og modstanderen som en trussel.
- Spionage: Efterretningstjenester som CIA og KGB forsøgte at infiltrere hinandens systemer, men misinformation og fejlanalyser førte til misforståelser.
- Fejlfortolkninger: Fx var Sovjet overbevist om, at USA planlagde et angreb i 1983 under NATO-øvelsen "Able Archer", hvilket næsten førte til atomkrig.
- Desinformation: Sovjet brugte "aktive foranstaltninger" (fake news og politisk destabilisering), mens USA brugte "psyops" (psykologisk krigsførelse).

4. Hvordan portrætterer dokumentaren befolkningernes frygt og holdninger til atomtruslen i både Øst og Vest?

Dokumentaren (Netflix - *Krigslege*) viser, hvordan folk i både USA og Sovjet levede med en konstant frygt for atomkrig:

- Civile øvelser: I USA blev "duck and cover" undervist i skoler, mens Sovjet byggede store beskyttelsesrum.
- Kunst og kultur: Atomfrygten afspejlede sig i film, musik og bøger som *Dr. Strangelove* og *Threads*.
- Protester: Antikrigsbevægelser voksede i 1980'erne, især i Vesten, hvor millioner demonstrerede mod atomvåben.
- Hverdagsliv: Frygten for en "Dommedagsklokke" påvirkede folks opfattelse af fremtiden og skabte en mental byrde.

5. Hvilke betydningsfulde hændelser eller kriser bliver fremhævet som vendepunkter i Den Kolde Krigs historie i episoden?

Dokumentaren fremhæver flere nøglehændelser:

- Cubakrisen (1962): Det tætteste verden har været på atomkrig, men endte med en diplomatisk løsning.
- Vietnamkrigen (1955-1975): USA's fiasko svækkede troen på vestlig dominans og ændrede strategierne.
- Afghanistankrigen (1979-1989): Sovjet blev trukket ind i en langvarig konflikt, der svækkede landet.
- Berlinmurens fald (1989): Symboliserede kommunismens sammenbrud og Den Kolde Krigs afslutning.
- Able Archer-krisen (1983): NATO's øvelse fik Sovjet til at tro, at et atomangreb var på vej.

6. Hvordan beskriver dokumentaren de politiske og militære ledere, der spillede centrale roller i denne periode?

Dokumentaren viser en blanding af strategi, frygt og personligheder blandt lederne:

- John F. Kennedy: Stærk i Cubakrisen, men også sårbar efter fiaskoen i Svinebugten.
- Nikita Khrusjtjov: Aggressiv, men også villig til at forhandle (Cubakrisen).
- Richard Nixon: Skabte *détente* (afspænding) med Sovjet, men også ansvarlig for Vietnamkrigens eskalering.
- Ronald Reagan: Optrappede våbenkapløbet, men samarbejdede med Gorbatjov om nedrustning.
- Mikhail Gorbatjov: Hans reformer førte utilsigtet til Sovjetunionens sammenbrud.

Modul 08: Sovjetunionen bryder sammen

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

Spørgsmål	Dit svar
Hvad var glasnost og perestrojka?	Glasnost: Skulle give større ytringsfrihed, åbne samfundet op og mindske censuren. Dette førte til kritik af systemet og afslørede dets svagheder. Perestrojka: Økonomiske reformer, der skulle modernisere planøkonomien ved at give virksomheder mere selvstændighed og introducere visse markedsøkonomiske elementer. Reformerne fungerede dog dårligt og bidrog til Sovjetunionens kollaps.
Hvorfor er Tjernobylulykken vigtig for at forstå Sovjetunionens sammenbrud?	Tjernobylulykken i 1986 viste de dybe problemer i det sovjetiske system: bureaukrati, hemmeligholdelse og manglende effektivitet. Katastrofen blev først forsøgt skjult, men da sandheden kom frem, svækkede det befolkningens tillid til regeringen og bekræftede behovet for reformer. Ulykken blev et symbol på systemets svagheder og understregede nødvendigheden af glasnost.
Hvilken rolle spillede Afghanistankrigen i svækkelsen af Sovjetunionen?	Sovjetunionens krig i Afghanistan (1979-1989) blev ofte kaldt "Sovjets Vietnam" og var en stor belastning for landet: • Den kostede enorme økonomiske ressourcer. • Sovjet mistede over 15.000 soldater, hvilket skabte stor utilfredshed blandt befolkningen. • Krigen bidrog til en følelse af politisk og militær svaghed.

	• Den styrkede USA's position, da amerikanerne støttede de afghanske oprørere (mujahedinerne). Krigen blev en vigtig faktor i Sovjetunionens sammenbrud.
Hvordan var samarbejdet mellem Gorbatsjov og Reagan?	Gorbatsjov og den amerikanske præsident Ronald Reagan havde et kompliceret, men afgørende samarbejde. I begyndelsen var forholdet spændt, men det blev bedre i slutningen af 1980'erne: • De mødtes flere gange og underskrev våbenreduktionsaftaler (INF-traktaten i 1987, som fjernede mellemdistanceraketter). • Gorbatsjov ønskede afspænding, mens Reagan kombinerede pres (f.eks. ved at øge USA's militærbudget) med diplomati. • Deres samarbejde var vigtigt for afslutningen af Den Kolde Krig og nedtrapningen af atomkapløbet.
Hvorfor faldt Berlinmuren?	Berlinmuren faldt den 9. november 1989 som følge af flere faktorer: • Økonomisk og politisk krise i Østtyskland: Folk mistede troen på kommunismen. • Massive folkelige protester i

	Østtyskland og andre østeuropæiske lande. • Glasnost og perestrojka: Gorbatjovs reformer skabte håb om forandring. • Sovjetunionens svækkelse: Gorbatjov gjorde det klart, at han ikke ville bruge militær magt for at bevare Østblokken. • En fejl i kommunikationen: En østtysk embedsmand sagde ved en pressekonference, at grænserne var åbne "med det samme", hvilket førte til, at folk strømmede til muren, og grænsevagterne lod dem passere.
Hvad er aktør- og strukturforklaringer?	Aktørforklaringer fokuserer på enkeltpersoners handlinger, f.eks. at Gorbatjov med sine reformer og Reagan med sin hårde politik bidrog til kommunismens fald. Strukturforklaringer ser på de større systemiske årsager, f.eks. Sovjetunionens økonomiske problemer, teknologisk tilbagestående og interne etniske spændinger. Oftest er det en kombination af begge, der forklarer historiens gang
Hvorfor kan det være svært at give et entydigt svar på kommunismens sammenbrud?	Kommunismens sammenbrud skete på grund af en kombination af økonomiske, politiske, sociale og internationale faktorer. Forskellige historikere vægter disse faktorer

	forskelligt: • Nogle mener, at Gorbatjovs reformer utilsigtet førte til Sovjetunionens opløsning. • Andre peger på USA's pres og Reagans militære oprustning. • Strukturforklaringer fokuserer på økonomisk ineffektivitet, faldende oliepriser og et system, der ikke kunne tilpasse sig moderne tid. • Nationale bevægelser i Baltikum, Østeuropa og andre sovjetrepublikker spillede også en afgørende rolle. Derfor afhænger svaret af, hvilken faktor man tillægger størst betydning.
--	--

2 Gorbatjovs nekrolog

Læs kilde 4: Manden der lukkede og slukkede for kommunismen og den kolde krig, er død (2022) (s. 98), og tag noter om, hvordan han opfattes.

Nu skal I skrive en nekrolog. En nekrolog er en beskrivelse af en afdød persons indflydelse og handlinger. I skal nu i par vælge at skrive en nekrolog over Gorbatjov, som var den skrevet fra enten et positivt eller negativt perspektiv. Nekrologen skal fylde 150-200 ord. I skal bruge 3 citater fra kilde 4 (s. 98), og derudover skal nekrologen indeholde følgende ord:

- Perestrojka og glasnost

- Sovjetunionens fald
- Den kolde krigs afslutning
- Forsøg på at reformere Sovjetunionen
- Samarbejde med den amerikanske præsident Ronald Reagan

Din nekrolog:

Det er Gorbatjov som er død, forstår I?

Som en fugl med luft under vingerne, sørgede han for den kolde krigs afslutning. Det var aldrig meningen, at Sovjetunionen skulle falde: "Det var ikke med hans gode vilje, at Gorbatjov blev den sidste varetager af det kommunistiske system" (s. 2). Men det var godt, at det skete. Hans taktik var at reformere Sovjetunionen ved glasnost (åbenhed) og perestrojka (omstrukturering) som sammen langsomt skulle ændre Sovjetunionen for det bedre, men efter katastrofen i Tjernobyl indså han at hans system ville falde. I samarbejde med den amerikanske præsident Ronald Reagan kom de frem til at de måtte stå sammen for at sikre verden.

Frys, som vi andre fryser i dag uden ild og glød (mental glød)
For nu er han død, det er Gorbatjov som er død.

- Af Sara og Ella

Modul 09

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

Spørgsmål	Dit svar
Hvorfor var Sovjetunionens accept af den tyske genforening et tegn på, at den kolde krig var slut?	Sovjetunionens accept af Tysklands genforening i 1990 viste, at den ideologiske og geopolitiske konflikt mellem Øst og Vest var ved at opløses. Tidligere havde Sovjet set Vesttyskland som en trussel, men Gorbatsjov valgte at acceptere genforeningen uden at kræve, at det nye Tyskland forblev neutralt. Dette viste, at Sovjetunionen ikke længere ønskede konfrontation, og det markerede en af de sidste brikker i afslutningen på Den Kolde Krig.
Hvad ønskede de tidligere kommunistiske lande efter den kolde krigs afslutning?	Efter kommunismens fald ønskede mange tidligere Østbloklande: • Demokratisering og politiske reformer, der indførte flerpartisystemer. • Markedsøkonomi i stedet for planøkonomi. • Optagelse i EU og NATO for at sikre økonomisk og militær stabilitet samt uafhængighed fra Rusland. • Økonomisk vækst gennem privatisering og investeringer fra Vesten. Dog var overgangen svær for flere lande, og nogle oplevede økonomiske kriser og politisk ustabilitet.

Hvad var østudvidelsen?	Østudvidelsen refererer til EU's optagelse af tidligere kommunistiske lande fra Øst- og Centraleuropa. • Den første store udvidelse skete i 2004, hvor 10 nye lande kom med, bl.a. Polen, Tjekkiet, Ungarn og de baltiske lande. • Senere blev Rumænien og Bulgarien optaget i 2007, og Kroatien i 2013. • Udvidelsen var en del af Europas bestræbelser på at samle kontinentet og sikre stabilitet i de tidligere kommunistiske lande.
Hvordan ændrede NATO sig efter den kolde krigs afslutning, og hvordan reagerede Rusland på det?	Efter Den Kolde Krig ændrede NATO sig fra at være en forsvarsalliance mod Sovjetunionen til at blive en bredere sikkerhedsorganisation, der arbejdede med krisestyring og stabilitet. • Udvidelse østpå: Flere tidligere Warszawapagt-lande (som Polen, Ungarn og de baltiske lande) blev medlemmer, hvilket Rusland så som en trussel. • Interventioner uden for NATO's område, f.eks. i Balkan-krigene og senere i Afghanistan. • Ruslands reaktion: Rusland følte sig truet af NATO's ekspansion og opfattede det som et brud på vestlige løfter om ikke at udvide alliancen mod øst. Det

	førte til spændinger, der kulminerede i konflikter som Rusland-Ukraine-krisen i 2014.
Hvordan var udviklingen i Rusland under Jeltsin?	Boris Jeltsin var Ruslands første præsident (1991-1999) efter Sovjetunionens fald. Hans tid var præget af: • Økonomisk kaos: Rusland gennemgik en hurtig overgang til markedsøkonomi, men det førte til korruption, fattigdom og økonomisk kollaps i 1998. • Privatisering: Store statsejede virksomheder blev solgt billigt til oligarker, hvilket skabte en ny elite, men også stor social ulighed. • Politisk ustabilitet: Jeltsin kæmpede mod en stærk opposition og måtte i 1993 bruge militær magt mod parlamentet. • Tjetjenien-krigen: En brutal krig (1994-1996) mellem russiske styrker og tjetjenske separatister, som svækkede staten. Hans tid var præget af kaos, hvilket banede vejen for Putins magtovertagelse.
Hvad var "the window of opportunity"?	Begrebet refererer til den korte periode i 1990'erne, hvor forholdet mellem Rusland og Vesten var relativt godt, og

	hvor der var en chance for at skabe en varig global fredsorden. • USA og Rusland samarbejdede om atomnedrustning. • Rusland blev medlem af G8 og søgte økonomisk støtte fra Vesten. • Der var dog uenighed om NATO's rolle, og da Vesten begyndte at udvide NATO, begyndte forholdet at forværres. Vinduet lukkede gradvist, da Putin kom til magten og begyndte at føre en mere konfrontatorisk udenrigspolitik.
Hvordan var forholdet mellem vesten og Rusland under Putin?	Under Vladimir Putin blev forholdet mellem Vesten og Rusland mere spændt: • Mere autoritært styre: Putin centraliserede magten og slog hårdt ned på oppositionen. • Konflikt med NATO: Rusland så NATO's udvidelse som en trussel. • Ukraine og Georgien: Rusland invaderede Georgien i 2008 og annekterede Krim i 2014, hvilket førte til vestlige sanktioner. • Energi og økonomisk magt: Rusland brugte sin rolle som energileverandør til at påvirke europæiske lande. • Hybrid krigsførelse: Rusland blev anklaget for cyberangreb og forsøg på at påvirke vestlige valg.

	Forholdet har været præget af konfrontation, og mange ser den nuværende situation som en slags ny kold krig.
--	--

Gorbatjov valgte at acceptere genforeningen uden at kræve, at det nye Tyskland forblev neutralt. Dette viste, at Sovjetunionen ikke længere ønskede konfrontation. Kommunistiske lande ønskede Markedsøkonomi i stedet for planøkonomi og optagelse i EU og NATO for at sikre økonomisk og militær stabilitet samt uafhængighed fra Rusland. Efter Den Kolde Krig ændrede NATO sig fra at være en forsvarsalliance mod Sovjetunionen til at blive en bredere sikkerhedsorganisation, der arbejdede med krisestyring og stabilitet. Boris Jeltsin var Ruslands første præsident (1991-1999) efter Sovjetunionens fald. Hans tid var præget af økonomisk kaos og ustabilitet. "The window of opportunity" refererer til den korte periode i 1990'erne, hvor forholdet mellem Rusland og Vesten var relativt godt, og hvor der var en chance for at skabe en varig global fredsorden. Efterfølgende blev Vladimir Putin præsident. Under Vladimir Putin blev forholdet mellem Vesten og Rusland mere spændt, da han så NATOs udvikling som en trussel og førte et mere autoritært styre.

2 Østudvidelsen: en missing word opgave

Nedenstående er en kilde: Anders Fogh Rasmussen: Rapport til Europa-Parlamentet, 18. december 2002. Anders Fogh Rasmussen var dansk statsminister, og i 2002 havde Danmark formandskabet for EU under forhandlingerne om udvidelsen af EU i Østeuropa.

Indsæt nedenstående ord i kilden:

Med beslutningerne i København lukkede vi et af de mørkeste og blodigste kapitler i Europas historie. Vi satte et punktum for et århundrede præget af krige og konflikter. Vi tog endegyldigt afsked medJalta-konferencen..... og den kolde krigs Europa. Samtidig åbnede vi døren til en ny æra i Europas historie, en æra præget affrihed....., fred, vækst og velstand. Topmødet i København markerede ethøjdepunkt..... i det europæiske samarbejdes historie. En triumf for frihed ogdemokrati..... og en port til en bedrefremtid..... for alle vore folk.

Beslutningen i København om udvidelsen af EU markerer genforeningen af Europas folk og stater, afslutningen på vort kontinentsulykkelige deling..... og begyndelsen på en ny æra i Europas historie.

EU står efter topmødet i København som den samlede ramme om fremtidens Europa, et samarbejde baseret på fælles værdier: frihed ogmarkedsøkonomi....., fællesskab og socialt ansvar, demokrati og menneskerettigheder. Et effektivt samarbejde, der respekterer vore folks og staters nationale egenart.

Det frø, som Unionens fædre såede i EuropasKrigshærgede..... jord for snart 50 år siden, har slået rod. Med udvidelsen af EU er deresdrøm..... og deres vision blevet til virkelighed.

Vort nye Europa er født.

Tak, hr. formand.

Modul 10

1. 7 spørgsmål til dagens lektie:

Spørgsmål	Dit svar
Hvordan opfattede Rusland NATOs udvidelse?	De så det som en grov udnyttelse af situationen, at de optog kommunistiske lande i NATO
Hvordan var Putins verdensopfattelse?	Rusland burde og skulle være verdens centrum og det havde de krav på. Da Sovjetunionen brød sammen var det derfor en katastrofe og Putin måtte derfor genoprette Rusland stærkere. Man mente også at Rusland var ægte kristne og stod for de rigtige værdier
Hvorfor var Putins forhold til vesten positivt?	Man troede i Vesten, at man via handel kunne have et samarbejde som gjorde, at man kunne fremme demokrati i Rusland. Man kritiserede derfor ikke Rusland i håbet om, at de selv ville kunne forandre sig
Hvordan viste Putin at Rusland var en stormagt inden invasionen af Ukraine i 2022?	- Militær modernisering – Putin investerede massivt i det russiske militær, udviklede nye våbensystemer og gennemførte store militærøvelser. - Krigen i Georgien (2008) – Rusland invaderede Georgien og sikrede de pro-russiske områder Abkhasien og

	Sydossetien. - Krim-annekteringen (2014) – Rusland tog kontrol over Krim-halvøen og støttede separatister i Østukraine. - Intervention i Syrien (2015) – Rusland greb ind militært for at støtte Assad-regimet og viste sin globale magt. - Hybridkrigsførelse – Rusland brugte cyberangreb, misinformation og politisk indblanding i vestlige demokratier.
Hvordan opfattede Putin Ukraine?	Ukraine er vigtigt pga dets størrelse, naturressourcer og geografiske placering mellem Europa og Rusland. Putin så ikke Ukraine som et land, men som en del af Rusland som ikke burde være blevet uafhængigt.
Hvilken opfattelse har ukrainerne af Rusland?	Fordi der altid har været spænding imellem Rusland og Ukraine, så opfatter ukrainerne ikke Rusland positivt. De russere som bor i Ukraine bliver også kigget skævt til.
Hvorfor er Ukrainekrigen vigtig for Rusland og vesten?	For Rusland er det vigtigt, fordi hvis Ukraine nærmer sig Vesten, så er Rusland ikke en stormagt i Putins øjne. For Vesten er det vigtigt, fordi de ser krigen som kampen mod en ond diktator.

7. Udfyld det nedenstående erindringssted skema - til monumentet "Moder Ukraine"

Analyse for erindringssteder

Materielt	Hvor står den?	
	Hvem fik lavet den?	
	Hvad forestiller den?	
	Hvornår er den lavet/forandret?	
Symbolisk	Hvilken betydning tillagdes den, da den blev bygget?	
	Hvilken betydning bliver den tillagt i dag?	
	Hvorfor blev den opført/forandret?	
	Hvorfor den valgte placering?	
Funktionelt	Hvad brugtes den til?	
	Hvad bruges den til i dag?	

	Hvordan stemmer brugen i dag overens med intentionen med den?	
--	---	--

